

CM4-07 “Not Taking Responsibility” - שמירה בלי קבלת אחריות

Bava Metzia (Mishnah 94a)

מִתְּנָה שׁוֹמֵר חַנּוּם — **An unpaid shomer may stipulate to be exempt from an oath.** וְהַשׁוֹאֵל — **And a borrower may stipulate to be exempt from paying.** נוֹשֵׂא שְׂכָר וְהַשׁוֹכֵר — **A paid shomer and a renter may stipulate to be exempt from an oath or from paying.** כָּל הַמִּתְּנָה עַל מָה — **Whoever makes a stipulation contrary to what is written in the Torah, his stipulation is void.**

Bava Metzia (Gemara 94a)

אָמַי — **Why does the Mishnah state that a shomer can stipulate to be exempt from his obligations?** מִתְּנָה עַל מָה שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה הוּא — **But he is making a stipulation contrary to what is written in the Torah, and whoever makes a stipulation contrary to what is written in the Torah, his stipulation is void!** — ? —

The Gemara answers:

הָא מִנֵּי — **Whom does this Mishnah follow?** רַבִּי יְהוּדָה הִיא — **It follows R' Yehudah, who says that concerning a monetary matter, his stipulation stands.**

The Gemara eventually refutes this answer and gives another:

וְשֹׂאנֵי — **Rather, the entire [Mishnah] is in accordance with R' Meir.** אֲלֵא כּוֹלָה רַבִּי מֵאִיר הִיא — **And here, with respect to the shomerim it is different from the case of betrothal, since [the shomer] initially did not obligate himself to more than he stipulated.**

Menachos (Mishnah 109a)

הָרִי עָלַי עוֹלָה שֶׁאֶקְרִיבָנָה בְּבֵית חוֹנוּי — **If one says: I obligate myself in an olah that I will offer in the house of Chonyo, he should offer it in the Beis HaMikdash.** וְאִם הִקְרִיבָהּ בְּבֵית חוֹנוּי — **Nevertheless, if he offered it in the house of Chonyo, he has fulfilled his obligation.**

Menachos (Gemara 109a)

The Gemara questions the ruling of the Mishnah:

יֵצֵא — **How can the Mishnah state that he has fulfilled his obligation if he offers the sacrifice at the house of Chonyo?** הָא מִקְטֵל קִטְלָה — **Why he killed [the animal]!** How has he fulfilled his obligation?

The Gemara answers:

אָמַר רַב הַמְנוּנָא — **Rav Hamnuna said: who says: I obligate myself in an olah that I will not be liable for its security.** נַעֲשֶׂה כְּאֹמֵר הָרִי עָלַי עוֹלָה — **It is tantamount to one on the condition** — על מנת שלא אתחייב באחריותה

על מנת ליפטר מפשיעה

הגהות האשר"י (ב"מ צד.) - וכתב ה"ר ברוך מריגנשפור"ג מדלא נקט גבי שומר חנם להיות פטור מתשלומין כדקתני גבי שומר שכר משמע דלא מיפטר אם פשע אפילו התנו.

מאירי (שם) - מתנה שומר חנם להיות פטור משבועה, ר"ל שכל שיאמר שלא פשע יהא נאמן בכך, ומכל מקום אם יודה שפשע או שיש עדים, חייב שאינו מתנה שיזיקנו. ומכל מקום אם התנה כן על מנת לפטור אף בזו פטור... אלא סתמן של דברים אין אדם מתנה בכך.

תפארת שמואל (שם) - ולי נראה דאין ראיה וכמו שכתב הרא"ש לעיל פרק הזהב שומר חנם אינו נשבע בשטרות וכו' דלישני דקרא נקט... ולכן השמיטו הפוסקים דברי הגה"ה זו.

שבות יעקב (סי' יט) - דברי ר"ב לפי עניות דעתי נשתקע ולא נאמר כלל... ועיקר ראיותו מדלא נקט גבי שומר חנם להיות פטור מתשלומין אין זו דיוק כלל דעיקר רבותא אשמעינן מתניתין דלא תימא דהוה ליה מתנה על מה שכתוב בתורה... אי הוי תני גבי שומר חנם דפטור עצמו מכל וכל אפי' מפשיעה א"כ אין עליו דין שומר כלל, א"כ מה רבותא דפשיטא דלא הוי מתנה על מה שכתוב בתורה.

שו"ת לחם רב (סי' רכב) - מצאתי להרב מהר"י ן' לב שכתב... ואפשר לומר דההיא דרבינו ברוך בהגהה אתיא ככולי עלמא... דאין השומר מתנה להיות פטור מפשיעה ואפילו שהתנה אין בתנאו כלום ויכול המפקיד לתבוע ממנו משום דהוי כמתנה להזיק ולעבור על דברי תורה... ואיזה הוא שיוציא ממון על פי מהר"ם, והלא המוחזק יכול לומר קים לי כר' ברוך. [ועי' דברי גאונים צו, סא].

מחנה אפרים (שאלה סוף סימן א) - כל היכא דקביל עליה לשמור אלא שמתנה להיות פטור אם יהיה פשיעה נמצא תנאי סותר את המעשה, ואפילו נימא דתנאה מהני אף לפשיעה דלא כר' ברוך וכמו שכתבו מקצת מהאחרונים, איכא לפלוגי ולומר דהיינו טעמא דכל שהתנה להיות פטור מפשיעה נעשה כאלו פירש שאינו מקבל עליה לשמור כדינו. [פתחי חושן (ב, סקל"ד) - שלכן מודה ההג"א ששומר שכר יכול להתנות להפטר מגניבה ואבידה, משום שבתנאי זה הוי כאילו קיבל עליו לשמור כשומר חנם ואין התנאי סותר מעשה קבלת השמירה, שגם שמירת שומר חנם שמירה היא].

איני מקבל אחריות

מרדכי (ב"מ פ:;) - כל היכא דאמר מעיקרא שלא באחריות. משמע שלא באחריות מכל וכל דאפילו בפשיעה נמי לא כדמשמע בפרק בתרא דמנחות... אלמא אף על גב דכי אמר הרי עלי עולה מיחייב אפילו באונסין אפילו הכי כי הדר אמר על מנת שלא אתחייב באחריות לא מיבעיא דבאונסין לא מיחייב אלא אפילו בפשיעה לא מחייב כגון הכא דמיקטל קטלה.

מהר"ט (ח"ב חושן משפט סי' קיז) - לא יהא אלא אבידה בעלמא מי לא מיחייב לשמרה, ואם פשע למה לא יתחייב כדין שומר חנם. והראיה שהביא מההוא דמנחות לא מבעיא שבקל יש לדחותה דמה שכתוב שלא אתחייב באחריותה באותו ענין קאמר דמקטל קטלה ולא אכפל הגמרא לפרש שאמר על מנת שאהרגנה דמסתמא בהכי מיירי.

שבות יעקב (סי' יט) - פשטא דש"ס שם דקאמר נעשה כמי שאומר הרי עלי עולה על מנת שלא אחתייב באחריות משמע כל דקאמר הכי פטור אפילו מפשיעה גמורה, ואפשר דאפילו מזיק בידיים גם כן פטור כמו התם שהקריב בבית חונו... וגם הסברא נותנת כיון שהמפקיד סלק עצמו מהשמירה ונתן להנפקד והנפקד אמר בפירוש שאינו מקבל עליו אחריות הוי כהפקירו כיון שהניח הדבר בלי שמירה כלל.

שלחן ערוך עב, ז (ועי' גם רצו, ה, ובערוך השלחן שם סק"ז) - המלוה על המשכון ובשעת קבלת המשכון אמר איני מקבל אחריות עלי, אינו אפילו שומר חנם ופטור אפילו מפשיעה. רמ"א שה, ד - אמר סתם על מנת שלא אתחייב באחריותו פטור אפילו מפשיעה.

The *Shvus Yaakov* and *Machaneh Ephraim* both hold that to watch something and be exempt from *peshiah* is not being a *shomer* at all. However, according to *Shvus Yaakov*, if someone makes such a stipulation, he is not liable at all because he is not a *shomer*; but according to *Machaneh Ephraim* his action of taking the object to watch contradicts his stipulation about exemption.

According to *Tiferes Shmuel* and *Lechem Rav*, one can technically be a *shomer* even though he doesn't want to be liable for *peshiah*. But according to *Tiferes Shmuel* such a stipulation works, while according to *Lechem Rav* it is forbidden to make such a stipulation since it is like saying that you will damage the person's article.

According to *Maharit*, even if you don't accept responsibility, you're still liable for *peshiah* as a שומר אבידה. According to *Shvus Yaakov*, since the owner gave it knowing about the stipulation, he has agreed to render his property *hefker*.

SEE CM4-33 for more details about stipulations.